

Actueel

Ondertussen in Bonn

schetsen en flarden van ervaringen en reflecties¹

Luc Barbé

In Bonn werd afgelopen juli de internationale klimaatconferentie gehouden (COP6bis). Voor het Kyoto-protocol was het pompen of verzuipen. Het dreigde op een mislukking uit te draaien, immers de Verenigde Staten bleven mordicus tegen dit protocol. Uiteindelijk kwam er toch een akkoord tot stand, zij het zonder de Verenigde Staten. De Europese Unie haalde haar slag thuis. En binnen de Europese Unie mist België als voorzitter, in hechte samenwerking met de Europese Commissie, fantastisch te scoren. Kabinetschef van Olivier Deleuze, staatssecretaris voor Energie en Duurzame Ontwikkeling, Luc Barbé, was een bevoorrechte getuige. In dit artikel doet hij zijn verhaal over deze bewogen dagen in Bonn: concrete ervaringen afgewisseld met reflecties.

Dat is nu één van de boeiende zaken aan mijn job: de bijna dagdagelijkse spanning tussen utopie en realiteit. Om 9 uur lees ik in 'Le Monde' het zoveelste boeiende artikel over globalisering en liberalisering, "un autre monde est possible", met een prachtig voorbeeld: de 39 farmaceutische bedrijven die in Zuid-Afrika op hun bek gingen na een korte, maar hevige strijd met de NGO's. Om daarna op een 'interkabinetvergadering' oog in oog te staan met VLD'ers en PRL'ers, van wie de ministers het begrip 'duurzame ontwikkeling' nooit in de mond nemen, die de NGO's als vijanden eerste klas van hun project beschouwen, die niet aarzelden om meer dan 500 amendementen in te dienen op ons ontwerpplan Duurzame Ontwikkeling. Niet dat dit plan zo revolutionair was, maar op zowat elke bladzijde gaat het over "het belang van de participatie van de sociale bewegingen", "overleg met de civiele samenleving" enz. Was en is de voor de liberale coalitiepartner niet te pruimen. Theorie en praktijk dus. De theorie omzetten in beleid door rauwe politieke strijd in een omgeving vol beperkingen en vijanden. En diezelfde praktijk dan weer als inspiratie voor reflectie. Niet zonder risico's voor je waarden en karakter, maar intellectueel uiterst boeiend.

Woensdag 18 juli: Olivier Deleuze en ik vertrekken naar Bonn, naar COP6bis, de internationale klimaatconferentie. Mee Kyoto redden. Nu België voorzitter is van de Europese Unie, gaat Deleuze de E.U. delegatie voorzitten. Onderweg laatste briefing en rondje kranten lezen. De 'Financial Times' meldt dat Duitsland en Frankrijk aansturen op een grondige wijziging van de Europese landbouwpolitiek. Minder kwantiteit en meer kwaliteit. Aandacht voor duurzame landbouw, voor ecologie. Had men het ons 2 jaar geleden gezegd, we hadden het niet geloofd. Vera Dua zal minder alleen staan met haar reconversie van de landbouw. Een tempoversnelling, een trendbreuk? Uiteraard heeft dit ook te maken met BSE en MKZ, die zware sporen hebben achtergelaten in de economie en de politiek, tot op het hoogste niveau. Maar er is een vraag van de samenleving naar kwaliteit, da's een feit. Het tweede bericht is nog boeiender: over ethiek en investeringen, het belang van ethische fondsen. Net als in de nieuwe Belgische wet op pensioenfondsen, hebben de Britten een wet die pensioenfondsen verplicht kenbaar doet maken in hoeverre ze investeren in ethische fondsen. De metasturing van Luc Huyse, heel concreet vertaald in een wet. Die pensioenfondsen vertegenwoordigen immers gigantische bedragen en hebben meer invloed op het economisch weefsel en dus op de samenleving dan vele overheidsbudgetten. Wie macht heeft, legt verantwoording af. Ethiek binnensmokkelen in het kloppend hart van het kapitalisme. Benieuwd hoe de volgende maanden dit debat in België gaat evolueren. Vakbonden en NGO's kunnen hier boeiende bondgenootschappen sluiten.

Bonn is niet te vatten: een wriemelend mierennest van een kleine 5000 mensen, een labyrint van hotels en conferentiecentra, zalen en badges, vooral badges. Wie een badge heeft, bestaat. Anders niet. Ik heb geluk:

¹ Beschouw dit artikel maar als een ervaringsverhaal van een bevoorrecht getuige over de klimaatop te Bonn in juli dit jaar: concrete ervaringen in Bonn afgewisseld met reflecties; voor een echt verslag over 'Bonn' moet je elders zijn.

alles prima georganiseerd voor mij, hoef me niets aan te trekken van praktische beslommingen, de Belgische delegatie is fabuleus (en zal op het einde terecht van alle kanten gelukwensen krijgen). Vrijdag komt Magda Aelvoet de Belgische delegatie versterken: terwijl Olivier een Europese Ministerraad voorziet, ontmoet zij de Japanners of Canadezen. Of vice versa. Verwisselbare functies, directe en duidelijke communicatie, geen rivaliteit inzake persoptredens, een zeldzame droomsituatie die veel bijdraagt tot het succes.

De onderhandelingen zelf verlopen nu eens bilateraal, dan weer in plenaire. Indrukwekkend: een paar duizend mensen uit 180 landen samen in een zaal om te onderhandelen over de opwarming van de planeet, de toekomst van de volgende generaties. In de openingszitting komen een Engelse en een Afrikaanse scholier ons de les lezen: "Denk aan ons, wij zullen met de problemen zitten." Heel emotioneel.

Het wordt een lang weekend met nauwelijks nachtrust. Voorzitter Pronk manoeuvreert meesterlijk, duwt iedereen de trechter in. Enkel de V.S. onderhandelt niet mee, zoals aangekondigd. Oef, ze saboteren het proces toch niet. Al de andere landen die wel onderhandelen, worden door Pronk geresponsabiliseerd. Wie het boeltje opblaast, zal binnen tien minuten aan de schandpaal van de publieke opinie genageld worden en dat overal ter wereld. Op alle Belga's ter wereld zal er een bericht verschijnen: "Land x verzet zich tegen..." De positieve kracht van de globalisering. Ook al zitten de meeste journalisten in Genua voor de vergadering van de G8, in Bonn lopen er ook honderden. Met veel meer faciliteiten dan bij ons denkbaar: in de wandelgangen een minister of toponderhandelaar aanklampen en een praatje slaan, no problem. Idem voor de NGO's: terwijl in Genua een muur van containers tussen de leiders van 8 landen en de civiele samenleving staat, doen hier in Bonn de vertegenwoordigers van de civiele samenleving in de wandelgangen hun werk. Organiseren ze via hun fantastische netwerken de druk naargelang nodig. "Naar verluidt heeft de Australische delegatie voorgesteld om... we moeten onmiddellijk in Australië een persbericht verspreiden zodat... ." Professioneel van hier tot ginder. Genua werd een slagveld en een politieke mislukking, Bonn een voorbeeld van dialoog tussen politici en samenleving, en een succes. Quid met de top van Laken? Een grote uitdaging voor de groenen in de regering.

Tussen de vergaderingen door, kijk ik op mijn hotelkamer wel eens TV (ik heb er geen thuis). CNN vooral. De TV van heel de wereld, want dat is nu één plaats. De beelden over Genua zijn verschrikkelijk, straatgeweld, 8 keizers in een paleis, 8 keizers die denken de wereld te regeren. Met welk mandaat? En verder op CNN veel, veel nieuws over financiën en markten, beurskoersen en rendementen. De big business kant van de globalisering.

Eén van de harde noten die we in Bonn moeten kraken, is het toezicht- en sanctiesysteem. Voor een groot deel wordt dat uiteindelijk doorgeschoven naar COP7, in Marrakesh. Voor de wereldhandel is dat wel geregeld: het Geschillenbureau van de Wereldhandelsorganisatie heeft wel verregaande bevoegdheden, zowel inzake toezicht als sanctie. Wat inderdaad een illustratie vormt van de verschillende snelheden van de globalisering. De liberalisering van de wereldhandel op maat van de MNO's gaat vlotter dan het gevecht tegen de opwarming van de aarde. Al hebben we een paar jaar geleden toch het Multilateraal Investeringsfonds gekelderd. Al hebben de NGO's in Zuid-Afrika 39 farmaceutische bedrijven verslagen. Al hebben 18 Belgische NGO's het grote Union Minière zo hard aangepakt in het dossier van de coltanhandel in Centraal-Afrika dat U.M. zich genoodzaakt voelde te reageren met een grote advertentie in de dagbladen (zouden ze geantwoord hebben op brieven van parlementsleden?). Zoals ik in het begin schreef: om 9 uur boek je een overwinning en om 10 uur krijg je een oplawaai waar je drie dagen niet goed van bent. Gaan we nu vooruit of achteruit? Als we niets doen, gaan we achteruit, zoveel is zeker.

Vrijdag ontmoet een delegatie van de Europese Unie 'The International Chamber of Commerce'. Zeg maar een afvaardiging van de Kamers van Koophandel van heel de wereld. Zoals steeds op dergelijke ontmoetingen draag ik een das. Vroeger waren de groenen bedreigend omdat ze in het parlement rondliepen zonder das, nu zijn ze bedreigend omdat ze bijvoorbeeld bedrijven ontmoeten én een das dragen, zeg ik wel eens provocerend aan mijn Agalev- en Ecolovrienden. We zijn toch al lang geen marginale stroming meer? We hebben toch de beste antwoorden. Bon, dan moeten we er maar mee het apparaat in kruipen, met lef, met pretentie. We hebben wat te zeggen, we zijn belangrijk. We dragen een das, zeker weten: niets zo irriterend voor de velen die ons zo graag zouden marginaliseren en

karikaturiseren. De kooplui aller landen maken zich zorgen: Kyoto, Kyoto.. . Wie zal hoeveel betalen? Op papier mag het voor België een win-win-situatie zijn: zoveel CO₂/energietaks gecompenseerd door verlaging sociale lasten levert economisch.., jawel, zelfs winst op! Maar sommige sectoren zullen verliezen: de traditionele energie-intensieve sectoren zoals chemie, staal, elektriciteitsproductie. En juist die zijn zichtbaar, hebben macht binnen het VBO en binnen de traditionele politieke families. Terwijl die delen van het bedrijfsleven die van zo'n energie/CO₂taks zouden profiteren, veel minder macht hebben. Hoe kunnen we die breuklijn binnen het bedrijfsleven zichtbaar maken? 'The Chamber' dus: managers van grote bedrijven stellen hier beleefd aan Europese ministers vragen. Onder die ministers enkele groenen: een situatie die enkele jaren geleden ondenkbaar was, al is de weg nog lang, I know.

De onderhandelingen schieten op. Maar Europa zal veel moeten toegeven. Europa heeft zich jaren zeer aarzelend opgesteld tegenover marktmechanismen in de strijd tegen het broeikas-effect. Terwijl de V.S. en hun bondgenoten marktmechanismen verkiezen boven bv. normering (al doen ze liefst gewoon niets). De Europese positie is niet houdbaar. Bonn wordt een nieuwe en grote stap in de richting van "aanpak van het broeikas-effect via marktmechanismen." Een nieuwe wereldhandel in 'koolstofemissiecertificaten' is op komst, een handel met een enorme omzet. Of: de ontsparingen van bepaalde marktmechanismen kunnen blijkbaar enkel beknot worden door het creëren van.. nieuwe markten. Betekent dit ook de definitieve vermarkting van het ecosysteem? Betekent het dat, als we straks biodiversiteit van bossen in rekening gaan brengen, alles in deze wereld een financiële waarde krijgt? Is dat het offer dat we moeten brengen om onze planeet fatsoenlijk door te geven aan onze kinderen en kleinkinderen? De aarde blijft leefbaar, maar alles is big business, een bos, een weide.., de koolstofeconomie. Hallucinant. De vrije markt overspoelt alles, alles? Oh, wacht. Ethiek overspoelt ook alles: van dierenwelzijn over beursindexen en de sluiting van 18 vestigingen van Marks & Spencers. Om te zwijgen van de groeiende internationale rechtspraak tegen daders van genocide, zie Den Haag, Arusha en... het Ruandaproces in Brussel. Een stroom van ethische bevragingen, ja toch? Vermarkting en ver-ethisering van de wereld, dé twee trends van de volgende tien jaar? (en euh.., ecologisering.. ? of is dat herleid tot "ver-ethisering"). .

Maandagmorgen, kort na 10 uur, de nacht doorgedaan. Pronk had kort na middernacht de toponderhandelaars in een zaal verzameld en afgedwongen dat ze niet buiten zouden gaan tot er een akkoord zou zijn. Ik krijg een SMS van Olivier : "bijna rond". Kort daarna gaat de deur open.. We horen applaus. Er is een akkoord. We did it. Een moment dat ik nooit zal vergeten. Mensen omhelzen elkaar. Vertegenwoordigers van NGO's en journalisten komen met vragende ogen toegesnel. Even daarna persconferentie. "We rescued Kyoto", zegt Europees commissaris Wallström. "Is dit een fatsoenlijk compromis", vragen de journalisten. Deleuze vindt van wel: er zijn toegevingen gedaan, maar dit akkoord helpt ons vooruit, "Marrakesh is een volgende stap en er zullen er nog veel moeten volgen." Hoe dan ook, zeg ik achteraf aan verschillende journalisten, de CO₂-uitstoot moet met 50 procent naar beneden. Of we nu beginnen met 3 of met 5 % reductiedoelstelling is niet de essentie. Elk jaar zullen wetenschappers en NGO's ons zeggen dat we nog niet ver genoeg zijn, elk jaar zullen we de vijs moeten aandraaien. Hier in Bonn zijn we beginnen aandraaien, dat is de overwinning. Een mislukking in Bonn zou hebben betekend: helemaal herbeginnen en 5 à 10 jaar verliezen.

De plenaire zitting van de 180 landen volgt snel. Nooit zo'n emotionele vergadering bijgewoond. We did it, nooit gedacht. Iedereen, behalve de V.S., is dan toch meegegaan. Heel wat delegaties nemen het woord, ook de Amerikaanse. Wat ik al heel straf vind. En de inhoud van de tussenkomst dan... "we voeren een vooruitstrevend klimaatbeleid, de opwarming van de aarde is ook onze zorg." Er volgt gejuw, *du jamais vu* op zo'n topconferentie. Na de V.S.-speech een lau-lauw applaus en opnieuw gejuw. De V.S. heeft zich totaal vergist. Kyoto is niet dood. Het grootste en machtigste land ter wereld staat moederziel alleen. De Europese Unie, die hier de echte motor was, heeft diplomatiek enorm gescoord. En binnen de E.U. heeft België als voorzitter in hechte samenwerking met de Europese Commissie fantastisch gescoord. Louis Michel zal Deleuze er zelfs via een persbericht voor feliciteren. De groenen zijn de echte Europeanen, de echte internationalisten, niet?!

Terug thuis kopen we tientallen kranten uit een klein dozijn landen. Allemaal zeer positief over Bonn. Behalve één Vlaamse krant, maar dat zijn we gewoon. De mooiste reacties zijn mails van Amerikaanse burgers naar ons kabinet, in de zin van "We schamen ons over onze president, want we vinden Kyoto wel oké, bedankt voor het werk!" En dan back to the reality van paarsgroen. Volgende week een interkabinet

over het nationaal klimaatplan. Want dat hebben we nog steeds niet. De voorbereiding is maandenlang vertraagd door politici die blijkbaar hoopten dat Bonn zou mislukken, zodat het dossier 'klimaatopwarming en CO2/energietaks' voor de rest van de legislatuur in de kast zou belanden. Quod non, dus. We hernemen dus het gevecht (sorry pacifisten, maar een ander woord zou een leugen zijn), scherpen onze achterdocht, broeden op strategieën, tactieken en allianties. Goed wetende dat, als we eind oktober landen en een 'Nationaal Klimaatplan' door de regering krijgen, we het een score van 6 op 10 zullen kunnen geven, niet méér. Paarsgroen en de échte wereldproblemen versus de bekommernissen van de Wetstraatpolitici, theorie versus praktijk, groene verhalen vertellen in de stront van de Wetstraat. Hoop drijft ons. Twijfel is er. Alleen eerlijke communicatie kan het behoud van onze legitimiteit verzekeren.

Luc Barbé
2.9.2001